

Jyväskylän kotitalousoppilaitos

Erityisopetussuunnitelma

Tiina Mennala

Kehittämishankeraportti

Joulukuu 2006

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t) Mennala, Tiina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 28 + liitteet	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Erityisopetussuunnitelma		
Koulutusohjelma Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Pykkä, Outi		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kotitalousoppilaitos		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä kehittämishankeraportti on Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen erityisopetussuunnitelma. Työn tavoitteena on tehdä näkyväksi oppilaitoksen erityisopetuksen järjestäminen. Erilaisiin oppijoihin on alettu kiinnittämään huomiota entistä enemmän, koska heidän määränsä on jatkuvasti lisääntynyt ja lisääntymässä. Jyväskylän kotitalousoppilaitos on koulutuksenjärjestäjänä valinnut strategiaksi erilaisten oppijoiden huomioimisen ja siksi oppilaitokselle on tärkeää tehdä näkyväksi ja kehittää sekä löytää oma tapa tukea erilaisia oppijoita.</p> <p>Kehittämishankeraportissa kuvataan ensiksi oppilaitoksen toimintaympäristöä; ammatillisen koulutuksen tehtävää, erityisopetuksen ja opetussuunnitelman perusteisiin liittyvää lainsäädäntöä, Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen arvoperustaa sekä edetään opiskelijan tukemisen menetelmiin oppilaitoksessa. Opiskelija arvioinnin lisäksi käsitellään erityisopetuksen seurantaa ja kehittämistä sekä pohditaan oppilaitoksen henkilökunnan sitoutumisen merkitystä laadukkaan erityisopetuksen onnistumiseksi. Lopussa on lomakkeita, joita käytetään apuna erityisopiskelijan tukiprosessissa</p> <p>Erityisopetusjärjestelyjen onnistumisen ja laadun edellytys on koko henkilöstön sitoutuminen sovittuihin asioihin. Erityisopetuksen laadun mittaaminen on haastavaa ja jatkossa on tärkeää huolehtia erityisopetuksen kehittämisestä. Kehitystyötä voidaan jatkaa esimerkiksi kokoamalla ryhmän, jonka vastuulla on määrääjain tarkistaa järjestelyjen toimivuus juuri oppijan kannalta. Erityisopiskelun kehittäminen tulee olla jatkuvasti oppilaitoksen työssä mukana ja kaikkien toimijoiden on siinä oltava avoimin mielin mukana, jotta tavoitteissa onnistutaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammatillinen erityisopetus, opetus, HOJKS		
Muut tiedot Liitteet 3 kpl		

Author(s) Mennala, Tiina	Type of Publication Development project report	
	Pages 28 + liitteet	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Jyväskylä School of Home Economics Special Education Modification plan		
Degree Programme Teacher Education College of Jyväskylä University of Applied Sciences		
Tutor(s) Pylkkä, Outi		
Assigned by Jyväskylä School of Home Economics		
Abstract <p>This is a development project report. It is a special education plan for Jyväskylä School of Home Economics. The goal of this project is to make people aware of the special education services in the Jyväskylä School of Home Economics. We have started to increasingly pay attention to different kinds of student's abilities and needs, because the number has been, and still is, increasing in schools. Jyväskylä School of Home Economics is an educational provider that has chosen a strategy, which includes the diversity of the students. Therefore, it is important to make educators aware of student's needs, to improve and find individual ways to support the diversity of learners.</p> <p>The development project report's first describes, the schools facilities, then, the purpose of the educational task, flowed by, legislation relating to basic, special educational plans, and the importance of the program at the Jyväskylä School of Home Economics, which also plans on the continuous development of the schools support methods for students with diverse educational needs. In addition to evaluating students there is observation and development of the special education teaching. Which includes discussion and the importance of commitment from the staff in succeeding quality special education. In the end of this report there are forms, which can be aid in the special education support process.</p> <p>With the whole staffs commitments to agreed rules is a must for success and quality of special education program. It is challenging to measure the quality of a special education program, but it is important for the future to assure the further development of the program continues. Developmental work can be continued by, for example, forming a team whose responsibility is to carry out or periodically check the functionality of the arrangements from the learner's point of view. To reach our goal the development of special educational studies must be always part of a schools agenda and the whole staff must participate with an open mind.</p>		
Keywords Special Education Modification plan, education program, HOJKS		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.1 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TEHTÄVÄ	6
2.2 ERITYISOPETUSTA KOSKEVAT LAIT, ASETUKSET JA MUUT SÄÄDÖKSET	7
2.3 JYVÄSKYLÄN KOTITALOUSOPPILAITOS, ARVOLÄHTÖKOHDAT JA IHMISKÄSITYS	8
2.4 ERITYISOPETUKSEN LÄHTÖKOHDAT JYVÄSKYLÄN KOTITALOUSOPPILAITOKSESSA	9
3 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAN OPISKELIJAN TUKE.....	10
3.1 OPINTOIHIN HAKEUTUMINEN	10
3.2 OPISKELIJAN TIEDON SIIRTÄMINEN	11
3.3 TUKEA TARVITSEVAN OPISKELIJAN HAVAITSEMINEN JA TUKEA TARVITSEVAKSI OPISKELIJAKSI MÄÄRITTÄMINEN	11
3.4 HOJKS	14
3.5 OPISKELIJAN TUKIVERKOSTO	18
4 ERITYISOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
4.1 LÄHESTYMISTAPA ERITYISOPETUKSEEN	20
4.2 ERITYISOPISKELIJAN TYÖSSÄOPPIMINEN JA NÄYTÖT.....	21
4.3 ERITYISOPISKELIJAN ARVIOINTI JA TAVOITTEIDEN MUKAUTTAMINEN	22
5 ERITYISOPETUSJÄRJESTELYJEN KEHITTÄMINEN JA HENKILÖSTÖN SITOUTTAMINEN	26
LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Tämä erityisopetussuunnitelma liittyy Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen opetussuunnitelmaan, jonka tavoitteena on määrittellä Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen erityisopetuksen periaatteet ja siten varmistaa erityisopetuksen laatu oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma erityisopetuksen järjestämisestä erityisopetuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjän on opetussuunnitelmassaan määriteltävä erityisopetuksen periaatteet: tavoitteet, toteutus, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Erityisopetukseen tulee myös varata riittävät voimavarat ja koko oppilaitosyhteisön tulee edistää erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimista. (Opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Opetussuunnitelman perusteissa (2000) määritellään yhdenvertaisuusperiaate ”Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi jokaisella tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua koulutuksen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan täysvaltaisena kansalaisena”. Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen opetussuunnitelmassa opiskelijoiden tasa-arvoinen kohtelu on esillä seuraavasti: ”Opetuksessa otetaan huomioon oppimisvalmiuksiltaan ja – tavoitteiltaan erilaiset opiskelijat sekä tarvittaessa kehitetään tukitoimia ja tuetaan opiskelijan myönteistä yksilöllistä kehitystä ja tervettä itsetuntoa” (Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinnon opetussuunnitelma yleinen osa Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002). Koulutusta järjestettäessä otetaan huomioon, että osa opiskelijoista tarvitsee erilaisia tukitoimenpiteitä, koska he eivät voi tavanomaisen opetuksen keinoin edetä opinnoissaan. Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija pystyy omaksumaan koulutuksen aikana ne tiedot ja taidot, joita hän tarvitsee ammatissaan. Erityisopetuksella turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ammattiin sijoittuminen.

Erityisopetuksen tarve on määriteltävä opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle erikseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n perusteella. Tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

Opetuksessa tulee kiinnittää huomiota oppimisvalmiuksiltaan ja -tavoitteiltaan erilaisiin opiskelijoihin sekä tarvittaessa kehittää tukitoimia yhteistyössä kotien ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Opiskelijan myönteistä yksilöllistä kehitystä ja tervettä itsetuntoa tulee tukea.

([Opetussuunnitelman perusteet 2000.](#))

Erityisopetussuunnitelmassa kuvataan ensiksi oppilaitoksen toimintaympäristöä; ammatillisen koulutuksen tehtävää, erityisopetuksen ja opetussuunnitelman perusteisiin liittyvää lainsäädäntöä, Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen arvoperustaa sekä edetään opiskelijan tukemisen menetelmiin oppilaitoksessa. Opiskelija arvioinnin lisäksi käsitellään erityisopetuksen seuranta ja kehittämistä sekä pohditaan oppilaitoksen henkilökunnan sitoutumisen merkitystä laadukkaana erityisopetuksen onnistumiseksi. Lopussa on lomakkeita, joita käytetään apuna erityisopiskelijan tukiprosessissa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Ammatillisen koulutuksen tehtävä

Ammattisivistys ja ammatillinen osaaminen koostuvat teorian ja käytännöntaitojen integroituneesta kokonaisuudesta, joka näkyy opiskelijan sujuvana toimintana, käytännön taitoina ja kykyinä ratkaista ongelmia työtilanteissa. Ammatillisessa toiminnassa ilmenevä tieto on monikerroksellista, johon sisältyy tiedollinen perusta ja harjaantumisen kautta muodostunut käytännön taito. Se on myös ”äänetöntä ” tietoa, tunteita, kokemuksia ja oivalluksia, joiden avulla opiskelija selviää joustavasti erilaisissa tilanteissa. Opiskelija hallitsee osaamisensa arviointitaidon, itsenäisen ongelmanratkaisukyvyyn sekä kyvyn suhtautua tietoon kriittisesti ja oppii jatkuvasti uutta, kokemuksiaan hyödyntäen. Ammatissa kehittyminen ja työkäytäntöjen uudistuminen sekä työelämän muuttuvat vaatimukset edellyttävät itsearviointi – ja oppimistaitoja ja halua oppia jatkuvasti lisää. Opiskelija tulee kyetä etsiä tietoa tieto – ja viestintäteknikkaa hyödyntäen.

Koulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille ammatin, jatko-opintojen ja harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista. Nuorille järjestettävässä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Jyväskylän kotitalousoppilaitoksessa on kokeiltu ja otettu käytänteiksi toimintatapoja, joiden tavoitteena on erityistä tukea tarvitsevien oppimisen, erityisesti ammatillisen kehittymisen tukeminen sekä elämänhallinnan kehittyminen. (Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosina 2003-2008.)

Vammaisille järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on lisäksi yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta. (L630/1998 laki ammatillisesta koulutuksesta.)

2.2 Erityisopetusta koskevat lait, asetukset ja muut säädökset

Erityisopetuksen järjestämisen perustana olevat lait ja asetukset: laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630, asetus ammatillisesta koulutuksesta 6.11.1998/811, laki ammatillisessa koulutuksessa annetun lain muuttamisesta N:o 479.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630

20 § Erityisopetus

”Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuollon palveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Erityisopetuksessa voidaan poiketa tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään.”

21 § Erityiset opetusjärjestelyt

Opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan tutkinnon sisältämiä opintoja vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) tutkinnon sisältämien opintojen suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
- 3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 6.11.1998/811

8 § Erityisopetus

”Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua erityisopetusta saavan opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevasta kirjallisesta suunnitelmasta tulee ilmetä:

- 1) suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelman tai näyttötutkinnon perusteet ja tutkinnon laajuus sekä opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma;

2) millä edellä mainitun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettulla perusteella opiskelijan opetus annetaan erityisopetuksena;

3) mitä edellä mainitun lain 20 §:n 1 momentissa ja 38 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskelun edellyttämiä erityisiä opetus- ja oppilashuoltopalveluja opetuksessa ja sen yhteydessä annetaan; sekä

4) mitä muita henkilökohtaisia palvelu- ja tukitoimia opiskelija saa.

Jos opiskelijalle annetaan erityisopetuksen yhteydessä valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta, noudatetaan mitä 1 momentissa säädetään. Erityisopetuksessa opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Erityisopetuksena ei pidetä tukiopetusta, joka annetaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai oppilaille, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumishäiriöitä. ”

Laki ammatillisessa koulutuksessa annetun lain muuttamisesta N:o 479

38 § Opintososiaaliset edut erityisopetuksessa

Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Vammaisille opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

Muut säädökset ja ohjeet

Erityisopetusta järjestettäessä noudatetaan OPH:n antamia opetussuunnitelman perusteita, Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen järjestyssääntöä, erityisopetussuunnitelmaa sekä oppilaitoksen opetussuunnitelmia.

2.3 Jyväskylän kotitalousoppilaitos, arvolähtökohdat ja ihmiskäsitys

”Jyväskylän kotitalousoppilaitos on Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry:n ylläpitämä yksityinen toisenasteen ammatillista peruskoulutusta antava oppilaitos. Oppilaitoksen pitkät perinteet ulottuvat aina 20 – luvun lopulle saakka. Se perustettiin Jyväskylään vuonna 1929 vastaamaan sen ajan nuorten koulutustarpeisiin ja se oli ensimmäinen ravitsemisalalan koulutusta antava oppilaitos koko Keski-Suomen maakunnassa.” (Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkimnon opetussuunnitelma Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002.)

”Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen ihmiskäsitys muodostaa opetuksen ja kasvatuksen perustan. Lähtökohtana on, että jokainen opiskelija on arvokas ja ainutkertainen. Jokaisella opiskelijalla on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja ihmisarvoiseen työhön sekä tasa - arvoisiin mahdollisuuksiin opiskella. Oppilaitos korostaa opiskelijan roolia aktiivisena toimijana, joka on halukas oppimaan ja kehittymään. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus tehdä yksilöllisiä valintoja ja vaikuttaa omaan oppimiseensa. Yksilöllisyys merkitsee myös erilaisuuden hyväksymistä ja kunnioittamista sekä opiskelijoiden erilaisten opiskelutyylien huomioimista. Pidämme huolta toisista ja erityisesti heistä, jotka eivät selviydy täysipainoisesti omin avuin. Oppilaitos tukee opiskelijan kasvua ja kehittymistä.” (Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinnon opetussuunnitelma Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002.)

Opiskelijan aktiivista roolia korostetaan oman tieto – ja taitorakenteensa jäsentäjänä, tiedonhankkijana, käsittelijänä ja arvioijana. Opiskelija oppii uudelleen järjestämällä ja täydentämällä aikaisempia ajatus – ja toimintamallejaan. Ymmärrys syntyy, kun opiskelija aktiivisesti valikoi tietoa ja muodostaa oman käsityksensä asiasta. Omalla toiminnallaan opiskelija muokkaa oppimisensa lopputulosta. Opiskelija on itse vastuussa oppimisestaan. Syvälinen oppiminen mahdollistuu, kun opiskelija saa yhdessä käsitellä kokeneiden työntekijöiden, toisten opiskelijoiden ja opettajien kanssa oppimiskokemuksiaan. Opiskelijan yksilölliset kokemukset ja oppimistyyli otetaan huomioon ohjauksessa. (Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinnon opetussuunnitelma Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002.)

2.4 Erityisopetuksen lähtökohdat Jyväskylän kotitalousoppilaitoksessa

Erityisopetuksen tarve määritellään opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle erikseen moniammatillisena yhteistyönä, vastuussa prosessista on opiskelijan ryhmänohjaaja. Hyvä erityisopetuksen hoitaminen edellyttää helposti käytettäviä menetelmiä oppimisvaikeuksien tunnistamiseksi. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laatiminen ja sen toteuttamisen ohjeistus luo yhteiset käytännöt erityisopiskelijan tukemiselle. Tavoitteiden saavuttamista tuetaan ja seurataan suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

Opetuksessa noudatetaan pääsääntöisesti integraatioperiaatetta, jossa tukea tarvitsevien opetus järjestetään ensisijaisesti ryhmäopetuksena. Opetus suunnitellaan siten, että opiskelija saavuttaa

mahdollisimman hyvin vaadittavan pätevyyden. Tavoitteita voidaan tarvittaessa mukauttaa opiskelijan edellytysten mukaan joko niin, että kaiken opetuksen tavoitteet on mukautettu, tai vain yhden tai useamman kurssin tai opintokokonaisuuden tavoitteet mukautetaan. (Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinnon opetussuunnitelma Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002.)

3 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAN OPISKELIJAN TUKEA

3.1 Opintoihin hakeutuminen

Ennen yhteishakuaikaa lähetetään alueen peruskoulujen opinto-ohjaajille tietoa oppilaitoksen koulutustarjonnasta, tarjottavista tukipalveluista sekä joustavan haun mahdollisuuksista. Oppilaitoksen tilaisuuksiin kutsutaan alueen oppilaitoksista edustajia ja halukkaille esitellään oppilaitoksen toimintaa. Opinto-ohjaaja pitää yhteyttä alueen peruskouluihin ja käy mahdollisuuksien mukaan vanhempainilloissa esittelemässä oppilaitosta ja koulutustarjontaa. Oppilaitos on mukana nuorten TET-jaksoilla ja toimii opettajien opetusharjoittelupaikkana resurssien mukaan.

Opiskelijan tulee ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n mukaan antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Luontevimmin tämä tapahtuu käyttämällä yhteishaun yhteydessä joustavaa hakua, johon liitetään terveydentilaa ja muita opiskelijan erityisiä olosuhteita koskevat tiedot. Tietojen saanti ennen opiskelujen aloittamista mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevien huomioimisen suunniteltaessa opiskelijaryhmiä. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ”opiskeluhistorian” huomioimisen edellytys on tiedon saaminen oppilaitoksesta, josta hän tulee Jyväskylän kotitalousoppilaitokseen. Edellisestä oppilaitoksesta seuraavaan oppilaitokseen ”saattamistyössä” on vielä kehitettävää, sillä läheskään aina ei opiskelijan aiemmista opiskelumenetelmistä ja tuen tarpeesta ole tietoa opiskelijan opintojen alussa.

Opiskelijavalinnan vahvistuttua rehtori ja opiskelijahuoltovastaava selvittävät yhdessä erityisopetuksesta vastaavan henkilön kanssa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ryhmiin jakautumisen sekä alustavan erityisopetuksen järjestämisen tarpeen. Jälkihaussa hakevien tiedot ja tarvittaessa hakijoiden henkilökohtaiset haastattelut ennen opiskelijavalinnan vahvistamista, tekevät rehtori ja opiskelijahuoltovastaava.

3.2 Opiskelijan tiedon siirtäminen

Ammatillista koulutusta koskevan lain § 42 mukaan voivat opettajat, kouluterveydenhoitajat ja opiskelijahuollosta vastaavat antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Opetusviranomaiset ovat pääsäännön mukaan vaitiolovelvollisia siitä, mitä saavat työssään tietää opiskelijoista ja henkilöstöstä sekä heidän perheistään. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 28§, 42§ ja 43.1§.)

Peruskoulusta tai muusta ammatillisesta oppilaitoksesta siirtyvän erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetukseen oleellisesti liittyviä tietoja siirretään kirjallisesti tai tarvittaessa yhteistyöpalaverissa koulutyön käynnistymisen jälkeen. Yhteistyöpalaverissa ovat koolla opiskelijan ja hänen huoltajansa lisäksi ryhmänohjaaja ja opiskelijahuollon vastaavat sekä koulupsykologin lisäksi ”lähettävän” koulun edustajat ja/tai -oppilashuoltohenkilöstö.

Oppilaitoksemme käytännöt salassapito-ongelmien välttämiseksi (Heiskanen-Nikula 2006); lähtökohtana opiskelijan yksityisyyden ja tahdon kunnioitus ja hänen edukseen toimiminen pyydetään mahdollisimman usein opiskelija mukaan tilanteeseen, jossa hänen asiaansa käsitellään käytetään tiedonsiirtolupalomakkeita ja tarvittaessa erikseen varmistetaan lupa opiskelijan kannalta arkaluonteisen tiedon siirtoon
työkäytännöt ja ratkaisut tulee aina perustella lain säädöksillä vähintään itselleen
tarvittaessa kannattaa varmistaa asia esim. asiaan perehtyneeltä juristilta

3.3 Tukea tarvitsevan opiskelijan havaitseminen ja tukea tarvitseväksi opiskelijaksi määrittäminen

Lain ja asetuksen mukaan erityisopetuksen peruste on aina määriteltävä. Määrittelyn perusteena käytetään oppilaitoksessa Tilastokeskuksen luokitusta. Luokittelun perustana käytetään ensisijaista, erityisopetuksen tarpeeseen eniten vaikuttavaa vaikeutta tai vammaa. Lievät vammat eivät ole erityisopetuksen peruste, ne kuuluvat normaalin tukiopetuksen piiriin.

01 = hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet (opiskelijat, joilla on diagnosoituja hahmottamiseen, tarkkaavaisuuteen ja keskittymiseen liittyviä vaikeuksia kuten AD/HD tai ADD)

- 02** = kielelliset vaikeudet (opiskelijat, joilla on vaikeita lukemiseen, kirjoittamiseen ja puhumiseen liittyviä vaikeuksia kuten vaikea lukiongelma, dysfasia tai dyslexia)
- 03** = vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt (opiskelijat, joilla on käyttäytymiseen liittyviä ongelmia kuten sosiaalista sopeutumattomuutta)
- 04** = lievä kehityksen viivästyminen (opiskelijat, joilla on laajoja oppimisvaikeuksia, mutta ei kuitenkaan kohdan 5 mukaista vaikeaa kehityksen viivästymää)
- 05** = vaikea kehityksen viivästyminen; keskivaikea tai vaikea kehitysvamma (opiskelijat, jotka ovat saaneet peruskoulussa opetusta toiminta-alueittain ja jotka yleensä tarvitseva runsaasti henkilökohtaista avustusta päivittäisissä toiminnoissa)
- 06** = psyykkiset pitkäaikaissairaudet (mielenterveyden ongelmat, päihdekuntoutujat)
- 07** = fyysiset pitkäaikaissairaudet (kuten allergia, astma, diabetes, epilepsia, syöpä)
- 08** = autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
- 09** = liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus
- 10** = kuulovamma
- 11** = näkövamma
- 12** = muu syy, joka edellyttää erityisopetusta

Yleisimpiä kategoriaan 12 kuuluvia syitä voivat olla aiempi huono koulumenestys, opiskeluvaikeudet, käyttäytymis- ja keskittymisvaikeudet, päihdeongelma, sosiaaliset ongelmat, alhainen motivaatio, luki-vaikeudet, matematiikan oppimisvaikeudet. Näiden lisäksi ulkomaalainen opiskelija, jolla on kielivaikeuksia, tai aikuisopiskelija, jonka aiemmasta opiskelusta on kulunut runsaasti aikaa, voi saada tarvittaessa erityisopetusta. Erityistä tukea tarvitsevaksi opiskelijaksi määrittäminen vaatii aina tarkkaa harkintaa. Niinpä esimerkiksi yksinomaan maahanmuuttajuus ei vielä riitä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan määrittelyn perusteluksi.

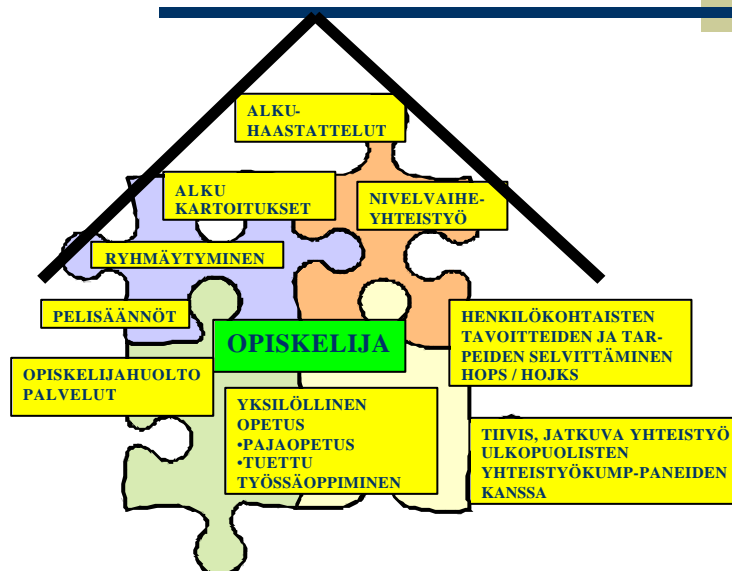
Opintojen alussa

Opiskelijahuollon vastaava ilmoittaa ryhmänohjaajille erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat opiskelijavalinnan jälkeen. Lähteinä ovat yhteisvalinnan tiedot (mm. mukautetut tavoitteiden opiskelleet), joustavan haun tiedot sekä mahdolliset muut oppilaitokseen yksilökohtaisesti siirretyt tiedot. Opintojen alussa tehdään jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat (hops) ja tarvittaessa henkilökohtaiset opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat (HOJKS) (Heiskanen-Nikula 2006).

Oppilaitos määrittelee erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat. Opiskelijahuollon vastaava yhdessä ryhmänohjaajan kanssa selvittää uusien opiskelijoiden erityisopetuksen tarpeen, jonka perustuvat ennakkotietoihin ja alkuhaastatteluihin sekä – kartoituksiin että tarvittaessa heidän huoltajiensa ja aiempien oppilaitosten edustajien kanssa. Opiskelijat osallistuvat alkuvaiheen opintojen aikana, ryhmänohjaajan ohjauksessa, kielellisten ja matemaattisten perusvalmiuksien testaamiseen. Kaikille opiskelijoille tehdään luki-testi ja matematiikkatesti sekä oppimistyylikartoitus. Testauksissa ovat mukana mahdollisuuksien mukaan oppilaitoksen erityisopetuksen vastaava ja koulunkäyntiavustaja.

Opiskelijan opiskelun tukemiseksi tehdään oppilaitoksessa tiivistä yhteistyötä, jota on havainnollistettu opiskelun tukeminen kuvion avulla (kuvio 1). Ryhmänohjaajan, koulupsykologin, erityisopetuksesta vastaavan ja opiskelijahuollon edustajat valmistelevat esityksen erityistä tukea tarvitsevaksi opiskelijaksi opiskelijahuoltoryhmässä. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan määrittämistä esittää opiskelijahuoltoryhmä ja päätöksen tekee oppilaitoksen rehtori tai koulutuspäällikkö. Päätös vahvistetaan opiskelijan kanssa yhteistyössä laaditun HOJKS:n (liite 1) avulla, jonka opiskelija ja alle 18-vuotiaan opiskelijan ollessa kyseessä hänen huoltajansa sekä ryhmänohjaaja allekirjoittavat.

Opiskelun tukeminen

Kuvio 1 Opiskelun tukeminen Jyväskylän kotitalousoppilaitoksessa (Jyväskylän kotitalousoppilaitos kotisivut).

Opintojen aikana

Erityisen tuen tarve voi ilmetä myös opintojen aikana. Kunkin opiskelijan kanssa työskentelevän tulee kertoa asiasta opiskelijan ryhmänohjaajalle jos opiskelijalla on runsaasti poissaoloja

käyttäytyminen muuttuu tavanomaisesta

oppimisessa tai taitojen kehityksessä on vaikeuksia

osallistumisen aktiivisuus heikkenee

nuoren sosiaalisissa suhteissa tapahtuu muutoksia

opiskelija alisuoriutuu

opiskelija käyttäytyy hyvin torjuvasti, on vihainen

on huoli nuoresta

Ryhmänohjaaja kartoittaa ja selvittää mahdollista tuen tarvetta opiskelijan, opiskelijan huoltajien, erityisopetusvastaavan, opettajien ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa. Apuvälineenä kartoituksessa voidaan käyttää huolenaihelomaketta, jolle ryhmänohjaaja voi kirjata tuntemuksensa mukaan huolen asteen (pieni, jatkuva, tuntuva huoli) ja meneillään olevat toimenpiteet. Jos erityisen tuen tarve on merkittävä, opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Poissaolot ja suorittamattomat kurssit eivät riitä erityisopetuksen perusteeksi. Tarvittaessa opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa (hops) tarkistetaan ja etsitään hänelle parhaiten sopivat opiskeluratkaistut.

3.4 HOJKS

HOJKS (H=Henkilökohtainen, O=opetuksen, J=järjestämistä, K=koskeva, S= suunnitelma) on ryhmänohjaajan ja muiden opettajien opetuksen sekä opiskelijan ohjauksen työväline ja sitä tulee tarkistaa tilanteiden muuttuessa. Ryhmänohjaaja huolehtii ja vastaa siitä, että HOJKSissa sovittua yksilöllistä suunnitelmaa noudatetaan ja opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirtyy opiskelijan opettajille.

HOJKS-suunnitelman tulee sisältää suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelman perusteet, tutkinnon laajuus, opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma (hops, liite 3), opiskelijan saamat tukitoimet vastuuhenkilöineen (opetusjärjestelyissä huomioitavaa, liite 1) sekä erityisopetuksen perusteet. HOJKS-suunnitelman laatii opiskelijahuoltovastaava yhdessä ryhmänohjaajan, opiskelijan ja hänen huoltajansa sekä koulupsykologin että tarvittaessa aikaisempien oppilaitoksen edustajien kanssa.

HOJKS koostuu neljästä osiosta:

1) Taustatiedot ja tiedonsiirtolupa (HOJKS-lomake)

Lomakkeelle kirjataan tarkkaan opiskelijan ja hänen huoltajansa tiedot. HOJKSin laatimisen perustelut tulee kirjata siten, että erityistuen tarpeen perusteet tulevat selkeästi esille. Mahdollisten olemassa olevien kartoitusten tulosten lisäksi tuen tarvetta on hyvä kuvata opiskelijan toimintakyvyn näkökulmasta. HOJKSista tulee ilmetä se, milloin HOJKS on laadittu ja ketkä sen laadintaan ovat osallistuneet. Vastuuhenkilöiden nimet ja muut yhteystiedot kirjataan niille varattuihin paikkoihin, samoin mahdollisten yhteistyötahojen tiedot merkitään näkyviin. Tiedonsiirtolupa tulee aina olla selkeästi merkittynä. Koulunkäyntihistoria kirjataan ainakin niiltä osin kuin katsotaan tarpeelliseksi opintojen suunnittelemisen kannalta, samoin mainitaan käytettävissä olevat erityistukea puoltavat lausunnot.

2) Suunnitelma (opiskelijajärjestelyissä huomioitavaa - lomake)

HOJKSin suunnitelmaosiosta tulee ilmetä mahdollisimman yksityiskohtaisesti opiskelijan lähtötilanne (vahvuudet, kehitettävät asiat) sekä opintoihin liittyvät tavoitteet niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä (vahvuuksien hyödyntäminen). Suunnitelmaan kirjataan erikseen kaikki ne tukimuodot, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään (kehittämistoimenpiteet). Tärkeää on myös merkitä se, kuka kulloinkin on vastuussa tuen järjestämisestä ja antamisesta (vastuuhenkilö). HOJKSiin kirjatut, annettavat tukimuodot ovat oppilaitosta sitovia, toisinsanoen oppilaitos on velvollinen järjestämään opiskelijalle HOJKSissa luvatus tuen.

3) HOPS

HOJKS on osa hopsia ja niitä tulee käyttää rinnakkain. Hopsin muuttuessa opintojen kuluessa tulee sitä päivittää sekä hops- että HOJKS-lomakkeille. Hopsin liitteenä on opiskelijan opintojen jaksosuunnitelma, jota päivitetään tarpeen mukaan ryhmänohjaajan toimesta.

4) Seuranta

HOJKSiin kirjatus suunnitelman toteutumista tulee seurata säännöllisesti. Seurannasta tulee ilmetä, mitä tukea ja minkä verran opiskelijalle todellisuudessa on annettu ja mitä annetulla tuella on saatu aikaan. Suunnitelmaan tehtävät muutokset kirjataan samoin kuin sopimukset jatko seurannasta. HOJKSia tarkastetaan ja muutetaan tarvittaessa opintojaksoittain, kuitenkin vähintään kahdesti lukuvuodessa ennen tilastointipäivää, jolloin erityisopiskelijamäärä vahvistetaan. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kartoitus tehdään tilastointipäivien yhteydessä 20.9 ja 20.1. Tämän huolehtii opiskelijahuollon vastaava yhteistyössä ryhmänohjaajien kanssa.

Seurannasta on vastuussa opiskelijan ryhmänohjaaja (katso luku 3.5 opiskelijan tukiverkosto). Seurannan välineitä ovat opintojen etenemisen seuranta (opintosuoritukset primus-ohjelmassa) ja suunnitelmien sekä sopimusten toteutuminen seuranta säännöllisissä palautekeskusteluissa yhdessä opiskelijan kanssa. Seurannassa voidaan käyttää HOJKSin seurantalomaketta (liite 2). Näiden tietojen lisäksi HOJKS:n voidaan kirjata myös muita opiskelijan opiskeluun liittyviä asioita, kuten työllistymissuunnitelma, työssäoppimis- tai jatko-opiskelusuunnitelma. HOJKS mahdollistaa yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin, jossa opiskelija voi itse toimia aktiivisen oman opiskelunsa subjektina.

HOJKSin vastuuhenkilöt ovat opiskelija, opiskelijahuoltovastaava, ryhmänohjaaja, opettajat, sekä erityisopetusvastaava ja koulutuspäällikkö. Opiskelijan tulee osallistua aktiivisesti HOJKSin laadintaan ja seurantaan yhdessä huoltajiensa kanssa. Hänen tulee huolehtia omalta osaltaan opintojen sujumisesta ja annettavan erityistuen hyödyntämisestä. Opiskelijan tulee ilmoittaa tuen tarpeen muutoksista ryhmänohjaajalle tai muulle oppilaitoksen työntekijälle. Opiskelijahuollon vastaava yhdessä ryhmänohjaajan kanssa vastaa siitä, että HOJKS on laadittu ja päivitetty ajallaan syksyllä 20.9. mennessä ja keväällä 20.1. mennessä. Lisäksi he vastaavat seuraavista asioista:

HOJKSiin sisältyvä suunnitelma on laadittu yhdessä opiskelijan, hänen huoltajiensa ja opiskelijahuollon kanssa siten, että tavoitteet on mahdollista saavuttaa ja luvatut tukimuodot toteuttaa.

HOJKSin seuranta on jatkuvaa, niin arkipäivän opetustilanteissa toteutettavaa kuin erillistä seuranta. HOJKSin toteutumista seurataan tarpeen mukaan ja käsitellyt asiat kirjataan HOJKS-lomakkeeseen. HOJKSissa luvattu tuki opiskelijalle myös annetaan ja tarvittaessa tehdään tukisuunnitelmaan muutoksia. Jos opiskelijan tilanne muuttuu niin, ettei hän enää tarvitse erityisiä tukitoimia, opiskelijaa ei määritellä erityistä tukea tarvitseväksi opiskelijaksi seuraavan tilastointipäivän yhteydessä.

Ryhmänohjaajalle HOJKS:n laadintaan, seurantaan ja päivittämiseen varataan erikseen korvattavaa resurssia vähintään 0.5h/viikko/erityistuen saaja. Dokumenttina tehdystä työstä on opiskelijakohtainen HOJKS-vihko. HOJKS -työn tavoitteista ja työajan määrästä keskustellaan etukäteen ao. opettajan kanssa. Opettajat osallistuvat pyydettyä HOJKSin laadintaan ja seurantaan sekä vastaavat opetuksessa sovittujen tukitoimien totutuksesta. Opettajat tekevät tiivistä yhteistyötä erityisopetuksesta vastaavan sekä ryhmänohjaajien kanssa opiskelijan tukemiseksi ja suunnitelmien toteutumiseksi. On tärkeää, että opettajat ja koko henkilökunta kertovat opiskeluun ja opiskelijaan liittyvistä asioista ja havainnoista sekä annettujen tukitoimien vaikuttavuudesta opiskelijan ryhmänohjaajalle viipymättä.

Oppilaitoksen opiskelijahuoltovastaava, ryhmänohjaaja ja koulutuspäällikkö vastaavat HOJKS:n seurannan toteutumisesta ja tarvittavien tukitoimien antamisesta erityisopetukseen oikeutetulle opiskelijalle.

HOJKS-asiakirjojen säilyttäminen

HOJKSia säilytetään lainmukaisesti. Tämä tarkoittaa HOJKSin säilyttämistä siten, ettei kukaan ulkopuolinen pääse sitä lukemaan. HOJKSin laadinnan yhteydessä tulee sopia, kenellä kaikilla on oikeus käyttää HOJKSia ja millä ehdoin. Opiskelijaa ja hänen huoltajaansa kuullaan asiassa ja HOJKSiin kirjataan tehdyt sopimukset. Alkuperäinen HOJKS on opiskelijan opintojen aikana aina opiskelijahuollosta vastuussa olevalla henkilöllä. Opiskelijalla ja hänen huoltajallaan sekä ryhmänohjaajalla on laaditusta HOJKSista kopio (ryhmän kansiossa opiskelijan kohdalla). Opintojen päättyessä HOJKS-lomakkeet toimitetaan arkistointia varten oppilaitoksen arkistoon. HOJKS-lomakkeet tulee olla arkistoituna vähintään kymmenen vuotta.

3.5 Opiskelijan tukiverkosto

Opiskelijan tukiverkosto (kuvio 2) koostuu sekä oppilaitoksessa että oppilaitoksen ulkopuolella olevista useista toimijoista. Opiskelijan lähitukihenkilö on *ryhmänohjaaja*, joka muun muassa perehdyttää opiskelijan opetussuunnitelmaan ja tarvittaessa yhdessä opiskelijahuollon vastaavan, opiskelijan ja kotiväen kanssa henkilökohtaiset opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat (HOJKS)

toimii yhteistyössä koulutuspäällikön kanssa, joka laatii opiskelijoille henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat (hops)

- huolehtii tiedonkulusta sekä oman oppilaitoksen sisällä että kotiväen suuntaan
- seuraa säännöllisesti oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä sekä suunnitelmien ja - - sopimusten toteutumista palautekeskusteluissa yhdessä opiskelijan kanssa
- ohjaa opiskelijan tarvittaessa opiskelijahuoltovastaavan, opinto-ohjaajan, opiskelijahuollon psykologin vastaanotolle tai järjestää yhteisneuvottelun

Opiskelijan ja ryhmänohjaajan tukena on hyvä *koulun ja kodin yhteistyö*. Oppilaitoksemme on tiiviisti yhteistyössä alaikäisen opiskelijan kotiväen kanssa sekä täysi-ikäisen opiskelijan luvalla myös hänen kotiväensä kanssa. Yhteistyötä tehtäessä otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden tukeminen. Opiskelijan vastuullisuuden vahvistaminen, opiskelun edistäminen sekä opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevissa asioissa tuen antaminen on yhteistyön tavoitteena. Pyrimme rohkaisemaan kotiväkeä osallistumaan aktiivisesti nuorten opintojen seuraamiseen, korostamalla oppilaitoksessa myönteisyyttä ja aloitteellisuutta yhteistyön käynnistämisessä sekä sen ylläpitämisessä kotiväen kanssa.

Opiskelijahuoltovastaava/ koulupsykologi on opiskelijan tukena tarvittaessa monissa mieltä askarruttavissa asioissa. Opiskelijahuoltovastaava huolehtii yhteistyöstä oppilaitoksen ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa ja hän voi tarvittaessa auttaa opiskelijaa löytämään tarvittavaa tukea.

Oppilaitoksessa toimii *opiskelijahuoltoryhmä* välittöminä ryhmänohjaajan ja opiskelijan sekä heidän kotiväensä tukena. Opiskelijahuoltoryhmän jäsenet ovat rehtori, koulutuspäällikkö, opinto-ohjaaja, opiskelijahuollon vastaava, koulupsykologi sekä erityisopetuksen pajarvetäjä. He ovat päivittäin tavattavissa oppilaitoksella. Koulutuspäällikkö, opiskelijahuollon

vastaava/koulupsykologi ja erityisopetuksen pajarvetäjä osallistuvat viikoittain ryhmänohjaajien opiskelijahuoltokatsaukseen, jossa käsitellään ajankohtaisia opiskeluun ja opetukseen liittyviä tuen tarpeita. Viikkopalaverin pohjalta suunnitellaan tarvittavat tukitoimet sekä oppilaitoksen että ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Opiskelijahuollon välittömänä tukena (kuvio 2) toimii moniammatillinen yhteistyöverkosto, jonka avulla tarpeen mukaan tuetaan opiskelijaa. (Heiskanen-Nikula 2006.)

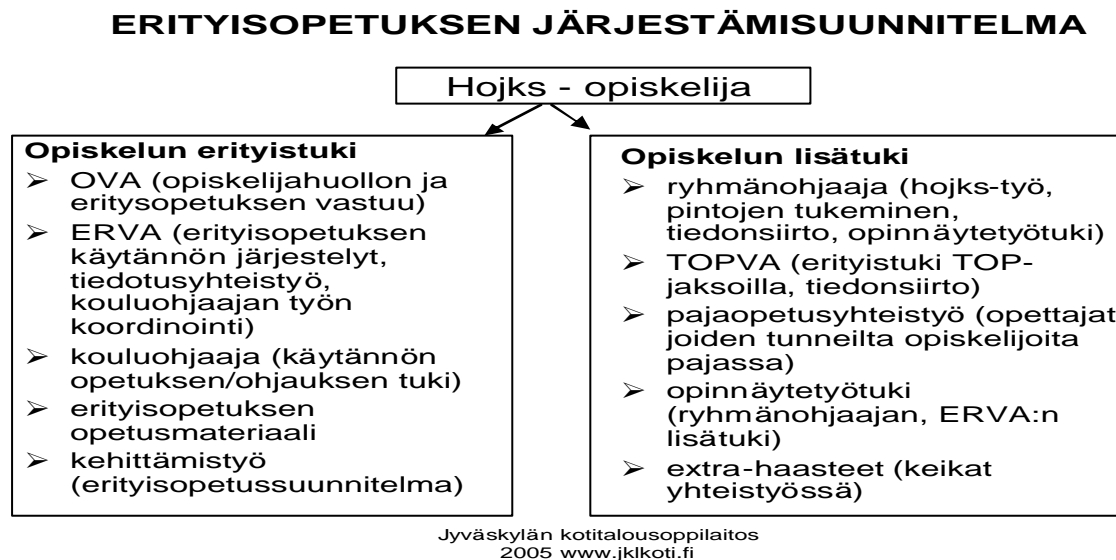
Kuvio 2 Opiskelijan tukiverkosto Jyväskylän kotitalousoppilaitoksessa (Jyväskylän kotitalousoppilaitos kotisivut).

4 ERITYISOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat opiskelevat erityisopetuksen tuen ja opetusjärjestelyjen avulla tavallisessa opiskelijaryhmässä tai pienryhmässä. He opiskelevat pääosin opetussuunnitelman perusteiden mukaisten tavoitteiden mukaan, mutta tarvittaessa opintojen aikana kurssien tavoitteita voidaan mukauttaa osittain tai kokonaan. Ensisijalla on ohjata ja auttaa opiskelijaa löytämään hänelle itselleen parhaiten soveltuva oppimistyyli ja opiskelumenetelmä. Jos opiskelu ja oppiminen eivät etene tuesta huolimatta, voidaan tavoitteita tarkastella opiskelijan oppimisen edellytyksille sopivaksi eli tällöin mukautetaan tavoitteita. Jos opiskelijan oppimisen edellytykset muuttuvat, niin hänen opetuksensa järjestetään opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Ryhmänohjaaja seuraa säännöllisesti opiskelijoiden opintojen etenemistä. Tarvittaessa hän keskustelee opiskelijan kanssa ja huolehtii opiskelijan kanssa yhdessä sovittujen opiskeluun liittyvien asioiden tiedottamisesta opettajille ja muille yhteistyötahoille. Opiskelijalle, jolle on tehty henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, ryhmänohjaaja aloittaa tiedonsiirto (HOJKS) vihkon. Vihko, jota säilytetään ryhmän asiakirjojen lähetyksillä, on kaikkien opiskelijan opetuksesta ja ohjauksesta vastaavien henkilöiden saatavilla. Vihkoon voidaan kirjata opiskelijan kanssa sovittuja asioita ja siten seurata sopimusten toteutumista.

Erityisopetukseen liittyy opiskelijan tukiverkoston tiivis yhteistyö ja erityisesti ryhmänohjaajan sekä opiskelijahuollon saatavilla olo tarvittaessa. Erityisopetuksen järjestäminen voidaan jakaa opiskelun erityis- ja lisätukeen (kuvio 3).

Kuvio 3 Erityisopetuksen järjestämissuunnitelma; Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen antama opiskelun erityis- ja lisätuki.

4.1 Lähestymistapa erityisopetukseen

Opetusmenetelmät ovat erityisopetuksessa hyvin samanlaiset kuin opetuksessa yleensä, koska oppilaitosten erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat opiskelevat pääsääntöisesti integroituna ryhmissä. Jos opiskelu ryhmässä ei ole opiskelijan oppimisen kannalta paras ratkaisu, opiskelu suunnitellaan toteutettavaksi omien oppimistehtävien ja henkilökohtaisen tuen avulla (pajaopetus). Opetuksessa pyritään vaihtelevin tapoihin lähestyä oppimista, jolloin opiskelija kokee opiskelun

mielekkääksi. Opetuksen keskeinen ajatus on se että oppija muodostaa oman tiedon omista lähtökohdistaan käsin. Opettajan tehtävä on siten mahdollistaa oppijan aktiivisuus ja halu toimintaan jonka avulla opitaan uusia asioista ja kyseenalaistetaan aiemmin opittua. Opetusmenetelminä käytetään sekä yksilö- että ryhmämenetelmiä. Ryhmän mahdollistama sosiaalinen vuorovaikutus, toiminnan ja kokemusten jakaminen tukevat oppimista.

Opiskelijalle pyritään löytämään yksilöllinen opiskeluratkaisu. Niitä voivat olla esimerkiksi pajatoiminnan ja kouluohjaajan avulla järjestetty yksilöllinen pienryhmäopetus ja henkilökohtainen ohjaus, yksilölliset työssäoppimisjaksot, etätehtävät tai verkkokurssit, opintojen keston ja aikataulun muokkaaminen opiskelijan tarpeiden mukaiseksi tai arjenhallinnan harjoittelu erilaisin yksilöllisin sopimuksin ja sitoumuksin (Heiskanen-Nikula 2006).

Opiskelijalle annetaan hänen tilanteensa vaatimaa yksilöllistä tukea niin ammattiin oppimiseen kuin hänen elämäntilanteensa hallintaan. Tukitoimet määritellään opiskelijan HOJKSissa ja ne järjestetään yhdessä ryhmänohjaajan, erityisopetuksen vastuuopettajan, opinto-ohjaajien ja muiden opiskelijaa tukevien toimijoiden kanssa.

4.2 Erityisopiskelijan työssäoppiminen ja näytöt

Osa opetuksesta järjestetään käytännön työtehtävissä, jolloin opiskelu tapahtuu työpaikalla työpaikkaohjaajan opastuksessa. Erityisopiskelijan kohdalla korostuu oppilaitoksen ja työssäoppimispaikan välisen yhteistyön merkitys. Näytöissä opiskelijan ohjaus- ja tukitoimet suunnitellaan osana hänen henkilökohtaista opintojen järjestämistä koskevaa suunnitelmaansa (HOJKS). Näytöt suunnitellaan opiskelijan vahvuudet huomioiden siten, että ammattitaitovaatimukset täyttyvät mahdollisimman hyvin. Näytön suunnittelu liittyy osaksi henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa (hops).

Työssäoppimisessa opiskelijan tukena ovat koulutuspäällikkö, ryhmänohjaaja ja oppilashuoltovastaava/psykologi sekä työpaikkaohjaaja. Oppilaitoksen top-oppaan mukaan: ”Opetussuunnitelmaan sisältyvä työssäoppimissuunnitelma on kaikille opiskelijoille sama, mutta työssäoppimispaikan, työtehtävien ja tavoitteiden valinnalla voidaan tukea opiskelijan henkilökohtaisia oppimistavoitteita. Opiskelijan ammatillisten opintojen oppimistavoitteet tai tutkinnon suorittaminen voivat olla hänen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa tai henkilökohtaisen opintojen järjestämistä koskevan suunnitelmansa mukaan eriytettyjä tai

mukautettuja. Mikäli opiskelija on määritelty erityisopiskelijaksi, hänelle suunnitellaan myös työssäoppimisen järjestämiseen liittyvät erityiset tuki- ja ohjaustoimenpiteet osana hänen henkilökohtaista opintojen järjestämistä koskevaa suunnitelmaansa (HOJKS). Työssäoppimisen toteutuksen suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijan vahvuudet ja tuen tarve. Ohjausta suunnitellaan yhteistyössä opettajan työpaikkaohjaajan ja opiskelijahuollon kanssa. Tuen ja ohjauksen oikea-aikaisuus ja tiivis yhteistyö työpaikkaohjaajan kanssa on tärkeää.” (Hintsala & Lahtinen 2006.) Työssäoppimassa opiskelijalle voidaan valita työssäoppimispaikka, tarjota enemmän ohjausta, opiskella osittain työssäoppien ja osittain koulussa, hänen henkilökohtaisen tuen tarpeensa mukaan.

Näytöissä opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja yksilölliset erot otetaan huomioon esimerkiksi antamalla aikaa opiskelijan oppimiselle, osittamalla näyttö, valitsemalla näyttöpaikaksi tilanteen mukaan oppilaitos tai työpaikka, tarjoamalla vaihtoehtoisia tapoja näyttää esimerkiksi kirjallisen kokeen suullinen täydentäminen, antamalla näytön aikana ohjausta tai yksilöllistämällä tarvittaessa tavoitteita.

4.3 Erityisopiskelijan arviointi ja tavoitteiden mukauttaminen

Erityisopiskelijan arvioinnissa on samat periaatteet kuin muutoinkin arvioinnissa. Opiskelijan tulisi olla mahdollista osoittaa osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti vamman, sairauden ja niihin rinnastettavien oppimisvaikeuksien ollessa kyseessä on käytettävä kullekin opiskelijalle parhaiten sopivaa arviointimenetelmää.

ARVIOINTI ERITYISOPETUKSESSA

Opiskelijan arvioinnissa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muutoinkin. Kun opetussuunnitelman tavoitteita on mukautettu lain 630/98 20 § ja 21 § 2 ja 3 mom perusteella, siitä on tehtävä merkintä todistukseen. Opiskelijan tulee saada tutkintotodistus, vaikka tutkinnon tavoitteita olisikin mukautettu. Mukautetuista tavoitteista on tehtävä alaviittemerkintä tutkintotodistukseen. Arviointi on suoritettava mukautettuihin tavoitteisiin suhteutettuna, jolloin tavoitteille on laadittava arviointikriteerit. Arvosana-asteikon on oltava sama kuin yleensä käytössä oleva. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautettujen tavoitteiden mukaan suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos opinnot jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä tulee antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

([Opetussuunnitelman perusteet](#) 2000.)

Käytettävät arviointikriteerit

Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinnossa (2000) määrittellään *tydyttävän, hyvän ja kiitettävän* osaamisen tasot, joiden pohjalta oppilaitoksen tulee määrittellä opintokokonaisuuksien arviointikriteerit. Nämä tasot ovat seuraavanlaiset:

tydyttävä (1-2): työllistyy tutkintoaan vastaavalle ammattialalle, joistakin taitojen ja tiedollisen osaamisen puutteista huolimatta, selviytyy tavallisemmista ja tutuista sekä usein toistuvista työtehtävistä, noudattaa työaikoja, työturvallisuusohjeita ja muita sopimuksia.

hyvä (3-4): osaa alan keskeiset työtehtävät hahmottaen työkokonaisuudet, osaa tehdä annetut tehtävät omatoimisesti ja itsenäisesti sekä arvioida itseään ja työtään sekä tiedon oikeellisuutta monipuolisesti.

kiitettävä (5): osaa työskennellä kannustavasti, laatu tietoisesti ja kokonaisvaltaisesti. Omien työskentelytapojen ja työympäristön arviointi ja kehittäminen, aktiivisuus sekä vastuuntuntoisuus kuvaavat tätä osaamisen tasoa.

Oppimistavoitteiden mukauttaminen

Opetus suunnitellaan ja toteutetaan tutkinnon opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Jos opiskelijan osaaminen ei jossakin opintokokonaisuudessa täytä T1 tason kriteereitä, niin hänelle tehdään mukautetut tavoitteet, joiden mukaan arviointi suoritetaan. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen mukaan opiskelijan tulee saavuttaa mahdollisimman suuressa määrin sama pätevyys kuin muussakin ammatillisessa koulutuksessa ja erityisopetuksessa opetus on mukautettava siten, että tämä toteutuu. Mikäli opiskelija edistyy opinnoissaan ja saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, tulee mukautetuista tavoitteista siirtyä opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opiskeluun. Esityksen mukauttamisesta tekee yksittäisen oppiaineen osalta ko. aineen opettaja, ryhmänohjaaja tai muu asianomainen henkilö. Mukauttamisesta tehdään merkintä opiskelijan HOJKSiin ja mukautetut tavoitteet kuvataan erillisessä liitteessä. Opiskelija ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja hyväksyvät mukauttamisen allekirjoituksellaan.

”Michelsson, Miettinen ym.. (2003) mukaan mukauttaminen tarkoittaa opetuksen ja opintokokonaisuuden sopeuttamista opiskelijan oppimisedellytyksien tasolle asettamalla opetuksen tavoitteet opiskelijan kykyjä vastaaviksi. Mukauttaminen voi merkitä pienempiä tavoitteita,

vähemmän opiskeltavia asioita, enemmän ohjausta ja tukea. Oppimisen seurantaan ja arvioinnin suorittamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.” (Mukana-projekti 2004.)

Mukautuksessa on huomioitavaa:

päätös mukauttamisesta sekä erityisopiskelijaksi nimeämisestä tehdään koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman määrittämällä tavalla.

mukauttaminen tehdään moniammatillisessa ryhmässä ja kaikkien yhteistyötahojen tulee tietää opinnoille yhdessä asetetut tavoitteet arvioinnin perustaksi.

tavoitteiden saavuttamista arvioidaan koko koulutuksen ajan ja mikäli opiskelija edistyy hyvin tulee tavoitteita tarkistaa ja mahdollisesti luopua mukautetuista tavoitteista ja siirtyä takaisin tutkintoperusteisiin tavoitteisiin.

opiskelijan ja huoltajien on tiedettävä, että mukautettujen opintokokonaisuuksien mukaan suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin ja niissä menestymiseen. HOJKS-keskusteluissa on selvitettävä huolellisesti opiskelijalle että hänen huoltajilleen mukautuksen merkitys ja mahdolliset vaikutukset jatkoa ajatellen.

Mukautetut arviointikriteerit:

Mukautetut opiskelutavoitteet johdetaan siten, että mukautetun kiitettävän tavoitteet ovat vaatimustasoltaan alempia kuin T1 -tason tavoitteet. Mukautetut tavoitteet laaditaan kaikille niille opintokokonaisuuksille, jotka mukautetaan. Arvosana-asteikko on sama kuin yleensä käytössä oleva, jolloin tavoitekuvaukset on tehtävä kaikille tasoille. Nämä tasot ovat seuraavat;

Kiitettävä (K5*), mukautettu:

Opiskelijan on *pystyttävä työllistymään* tutkintoa vastaavalle ammattialalle ja koulutusohjelman mukaisiin *avustaviin tehtäviin* työtaitojen ja tiedollisen osaamisen puutteista huolimatta. Opiskelijan on osattava käyttää työtehtäviinsä liittyviä tavallisimpia työtapoja, työvälineitä ja materiaaleja sekä suoriutua perustehtävistä. Opiskelijan on osattava toimia tutussa ympäristössä ja vuorovaikutustilanteessa. Hänen on osattava käyttää omaksumiaan tietoja ja taitoja paljon harjoitelluissa, usein toistuvissa tilanteissa. Hänen on osattava ohjattuna etsiä työtehtäväänsä liittyvää tietoa ja osattava esittää se omalla kommunikointitavallaan. Hänen on osattava työskennellä pysyvissä ryhmätilanteissa ja ohjattuna arvioida itseään ja annetun työtehtävän onnistumista. Hänen tulee noudattaa työaikoja, työturvallisuusohjeita, muita sopimuksia ja ohjeita sekä neuvotella poikkeamista rajatuissa, yksilöllisesti suunnitelluissa työtilanteissa.

Hyvä (H4*, H3*), mukautettu:

Opiskelijan on *pystyttävä ohjattuna työllistymään* tutkintoa vastaavalle ammattialalle henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisiin *yksilöllisesti valittuihin työtehtäviin*. Hänen on osattava käyttää niihin liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja. Opiskelijan on osattava toimia harvoin muuttuvassa tutussa ympäristössä ja tutuissa vuorovaikutustilanteissa ja hänen on osattava tehdä etukäteen harjoiteltua tehtävää. Hänen on osattava pyytää tarvitessaan apua omalla kommunikointitavallaan. Opiskelijan on osattava sopeutua ohjaukseen, työskentelyyn ryhmätilanteissa ja hänen tulee osata toimia annetun palautteen mukaisesti ja kysyä tarvittaessa lisäohjeita. Hänen on osattava avustettuna noudattaa sovittuja työaikoja, työnsä edellyttämiä työturvallisuusohjeita, muita sopimuksia ja ohjeita ja osata kertoa poikkeamista.

Tyydyttävä (T2*, T1*), mukautettu:

Opiskelija tarvitsee opinnoissaan ja työssään jatkuvaa seurantaa ja ohjausta. Opiskelija *työllistyy* tutkintoa vastaavalle ammattialalle *tuettuun työhön* tai yksilöllisesti järjestettyyn työtoimintaan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa viitotettujen suunnitelmien mukaisesti. Opiskelijan on osattava tehdä yksilöllisesti valittuja, paljon harjoiteltuja työtehtäviä ja osattava käyttää niihin liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja. Opiskelijan on osattava toimia tutussa ja pysyvässä ympäristössä ja tutuissa vuorovaikutustilanteissa ja osattava tehdä paljon harjoiteltua työtehtävää. Opiskelija on osattava havainnoida työnsä kulkua ja osattava keskeyttää työ ja viestiä tilanteesta omalla kommunikointitavallaan, kun suoritus poikkeaa ennalta harjoitellusta. Opiskelijan on osattava sopeutua ohjaukseen ja ryhmässä työskentelyyn, osattava kuunnella ja noudattaa annettuja ohjeita ja yksilöllisesti avustettuna, noudattaa työaikoja, työnsä edellyttämiä turvallisuusohjeita, muita sopimuksia ja ohjeita. (Kinnunen & Halmevuori 2003.)

Todistus

Erityisopetusta saava opiskelija saa tutkintotodistuksen, vaikka tutkinnon tavoitteet on mukautettu. Mukautetuista tavoitteista on tehtävä alaviittemerkintä tutkintotodistukseen (* Opinnot suoritettu mukautetuilla tavoitteilla ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/98 § 20 mukaisesti). Jos opinnot jäävät olennaiselta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä annetaan kirjallinen selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa. (Jyväskylän kotitalousoppilaitos 2002.)

4.4 Opiskeluajan pidentäminen ja oppiaineen suorittamisesta vapauttaminen

Opiskelijan opinto-oikeutta voidaan yksilöllisesti pidentää muutamasta opintojaksosta aina vuoteen saakka tarvittaessa. Erityisistä syistä opinto-oikeutta voidaan rehtorin päätöksellä pidentää vielä tämän jälkeenkin. Opinto-oikeuden erityinen jatkaminen edellyttää aina tiivistä yhteistyötä opiskelijahuollon kanssa. Jos opiskelija hakee Kelan opintotukea laissa säädetyn opiskeluajan jälkeen, tulee hänen toimittaa opinto-oikeuden jatkamisen perusteena olevat lausunnot ja selvitykset Kelaan. Myös oppilaitoksen opiskelijahuoltovastaava voi antaa lausunnon erityisopetuksen ja opiskeluajan pidentämisen perusteesta.

Opiskelija voidaan vapauttaa joidenkin sisältöjen opiskelusta, jos ko. aineen suorittaminen opiskelijan edellytykset huomioon ottaen on kohtuutonta. Oppiaineesta vapauttamisesta päättää rehtori/koulutuspäällikkö.

5 ERITYISOPETUSJÄRJESTELYJEN KEHITTÄMINEN JA HENKILÖSTÖN SITOUTTAMINEN

Erityisopetusjärjestelyjen onnistumisen ja laadun edellytys on koko henkilöstön sitoutuminen sovittuihin asioihin. Erityisopetuksen laadun mittaaminen on haastavaa, koska järjestelmän toiminnan lisäksi on kyse henkilökohtaisista päivittäisistä kohtaamisista, joissa lunastetaan opiskelijalle luvatut asiat. Oppilaitoksemme lähivuosien strategiaksi on valittu erilaisten oppijoiden tukeminen. Tavoitteena on vahvistaa osaamistamme ja löytää/huomata asioita, joissa meillä on kehitettävää. Toiminnan keskiössä on erilainen oppija.

Erityisopetusjärjestelyjen kehittäminen on toiminnassamme mukana koko ajan. Jokaisen henkilöstön jäsenen tulisi aktiivisesti miettiä suhdettaan ja toimintatapojaan erilaisten oppijoiden kanssa. Kehittäminen lähtee meistä itsestämme. Opettajien palaverissa keskustellaan lukukausittain järjestelyjen onnistumisesta. Lisäksi määrä-ajoin järjestetään kysely eri toimijatahoille siitä miten järjestelyt on koettu. Erityisen tärkeää on saada opiskelijoilta palautetta järjestelyjen mielekkyydestä. Erityisopetusjärjestelyt ovat jatkuvassa muutoksessa. Muutosten onnistumisen edellytys on että saamme kaikki tehot mukaan suunnitteluun ja toteutukseen.

Jatkossa erityisopetuksen kehittämisen haasteena on vakiinnuttaa systemaattinen tapa erilaisten oppijoiden tukemiseen. Tätä työtä voidaan tukea kokoamalla koulun henkilökunnasta ja opiskelijoista koostuva ryhmä. Ryhmä keräisi tietoa ja varmistaisi erilaisten oppijoiden tukemisen ja

erityisopetuksen laadun ylläpidon oppilaitoksessamme. Kehittämistyö edelleen jatkuu oppilaitoksessamme hyvässä yhteishengessä.

LÄHTEET

Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelma. Taustamuistio. Opetusministeristön monisteita 2004:1. Opetusministeriö. 2004.

Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttösuunnitelman perusteet. Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki.

Kinnunen, E. – Halmevuori, T. (toim.) 2003: Opiskelijan arvioinnin opas ammatilliseen koulutukseen. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki.

Mukana-projekti. Mukautetut tavoitteet ja arviointiperusteet: äidinkieli, englanti, ruotsi, matematiikka, fysiikka/kemia, tieto- ja viestintätekniikka. Virikeaineistoa ammatillisten oppilaitosten käyttöön. Keskuspuiston ammattiopisto 04/2004.

Hintsala, R. ja Lahtinen, K. Top-opas 2006. Jyväskylän kotitalousoppilaitos 2006.

Heiskanen-Nikula, K. Opiskelijahuoltosuunnitelma 2006. Jyväskylän kotitalousoppilaitos 2006.

Nettilähteet:

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosina 2003-2008. Luettu <http://www.minedu.fi/opm/koulutus/kehittamistavoitteet.html> 05.02.2006

Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinnon opetussuunnitelma. Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, kotitalousyrittäjä. 2002.

Jyväskylän kotitalousoppilaitos kotisivut. Luettu www.jklkoti.fi. 12.12.2006

Catering-alan perustutkinnon opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Luettu <http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,529,889,1065> 12.12.2006

LIITTEET

LIITE 1. HOJKS-lomake

LIITE 2. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tavoitteet ja seuranta

LIITE 3. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops).

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

LUOTTAMUKSELLINEN

Tutkinnon nimi	
Opiskelijan nimi	
Henkilötunnus	
Osoite opiskeluaikana	
Puhelin	
Huoltaja	
Huoltajan osoite ja puhelin	
Vastuuopettaja ja puhelin	
Aikaisemmat opinnot: oppilaitos ja valmistumisvuosi	
Työkokemus	
Muuta huomioitavaa(lausunto, lää-kitys, muut hoito- ohjeet, kokonais- tilanne	

TIEDONSIIRTOLUPA: Tietojani saadaan luovuttaa opiskelujeni edistämiseksi: kyllä ____ ei ____

Opiskelija

Luokanvalvoja

Huoltaja

OPISKELUJÄRJESTELYISSÄ HUOMIOITAVAA (HOJKS)

OPPIMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ	
Opiskelijan vahvuudet	Vahvuuksien hyödyntäminen
Kehitettävät asiat	Kehittämistoimenpiteet ja vastuhenkilö

HENKILÖKOHTAISEN OPISKELUSUUNNITELMAN TAVOITTEET JA SEURANTA

LIITE 2

OPISKELUUN LIITTYVÄT VAIKEUDET / ONGELMAT	LYHYEN TÄHTÄIMEN TAVOITTEET	OPISKELUN TOTEUTUS JA TUKIMUODOT	SEURANTA JA ARVIOINTI (luokkaopetus, erityisopetus, tukiopetus)

Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelman laatimiseen osallistuneet:

_____ / _____

KOTITALOUS- JA KULUTTAJAPALVELUJEN PERUSTUTKINTO /
KOTITALOUSYRITTÄJÄ

Opiskelijan nimi	
Henkilötunnus	
Osoite opiskeluaikana	
Kotiosoite, jos eri kuin edellä oleva	
Puhelin	
Vastuuopettaja	
Aikaisemmat opinnot: oppilaitos ja valmistumisvuosi	
Työkokemus	

OPINTOKOKONAISUUDET JA -JAKSOT	OPPILAITOK- SEN OPS	HOPS	HYVÄKSILUKEMINEN		
			MAARA	PERUSTE	arvo- sana
	ov	ov	ov		
YHTEISET OPINNOT	yhteensä 20				
PAKOLLISET :					
Äidinkieli	4				
Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1				
Vieras kieli, englanti	2				
Matematiikka	3				
Fysiikka	1				
Kemia	1				
Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto	1				
Liikunta	1				
Terveystieto	1				
Taide ja kulttuuri	1				
VALINNAISET:					
Yritystoiminta	3				
Psykologia	1				
KOTIEN RUOKA- JA RAVITSEMISPALVELUT	yhteensä 30				
Ruoanvalmistuksen perusteet	3				
Ravitsemispalvelun perusteet	3				
Ravitsemispalvelu suurkeittiöllä	2				
Leivonnan perusteet	1				
Tarjoilun perusteet	1				
Elintarvikehygieniä	3				
Ravitseminen	3				
Erityisruokavaliot	2				
Kausi- ja teemaruokat	3				
Asiakaspalvelu	1				
Oppimaan oppiminen	3				
TOP Ravitsemispalvelut asiakaskohteessa	5				
KOTIEN PUHTAANAPITO- JA TEKSTIILIHUOLTOPALVELUT	yhteensä 20				
Kodin puhtaus	6				
Kodin tekstiilit ja pintamateriaalit	5				
Tekstiilien korjaus	1				
Ympäristö- ja jätehuolto	1				
Työturvallisuus	1				
TOP Puhtaanapitopalvel. asiakaskohteessa	6				

OPINTOKOKONAISUUDET JA -JAKSOT	OPPILAITOK- SEN OPS ov	HOPS ov	HYVÄKSILUKEMINEN		
			MÄÄRÄ ov	PERUSTE	arvo- sana
KOTITYÖPALVELUJEN TUOTTAMINEN	yhteensä 30				
Lapsiperheet	3				
Aikuisasiakkaat	3				
Vuorovaikutus kotityöpalvelussa	1				
Ateriapalvelut	1				
Asuminen	1				
Kuluttajatieto	2				
Kodin ensiapu	1				
Opinnäytetyö	3				
TOP Kotityöpalvelut asiakaskohteessa	15				
AMMATILLISET VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT	yhteensä 10				
VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT	yhteensä 10				